

Broj: 248

B a r, 30.12. 2005.g.

Na osnovu člana 115 Statuta Fakulteta za poslovni menadžment-Bar, Vijeće Fakulteta na sjednici održanoj dana 30.12.2005.godine, donijelo je

P R A V I L N I K

O STRUČNOJ PRAKSI

I-OPŠTE ODREDBE

Član 1

Ovim Pravilnikom uređuje se način organizovanja ,obavljanja i sprovođenja stručne prakse, kao i obaveze studenata Fakulteta za poslovni menadžment u Baru (u daljem tekstu: Fakultet) pri obavljanju studentske stručne prakse na osnovnim/3godine/, postdiplomskim specijalističkim studijama /3+1godina/ i postiplomskim master studijama* (3+2; 3+1+1; 4+1 godina)* prema utvrđenom planu za svaki studijski program posebno.

/*Izmjene i dopune Pravilnika, br. 81/1, od 04.03.2019./

II –STRUČNA PRAKSA

1.Pojam stručne prakse

Pod stručnom praksom studenata u smislu ovog pravilnika podrazumijeva se organizovana priprema studenata u odgovarajućim subjektima u kojima se obavlja djelatnost koja je predmet studija na Fakultetu, za primjenu stečenih teorijskih znanja u praksi i savladavanje poslovnih vještina koje će koristiti i u izradi završnog rada na Fakultetu.

2.Organizovanje prakse

Član 2

Praksu može organizovati Fakultet u saradnji s odabranim privrednim društvima, javnim preduzećima, ustanovama, organima, organizacijama i drugim subjektima ili posebnim oblicima organizovanja, sa kojima se zaključuje ugovor o poslovnoj saradnji i/ili ugovor o sprovođenju stručne prakse.

Praksa se može izvoditi i na Fakultetu, uz učešće kvalifikovanog kadra, odnosno istaknutih stručnjaka u praksi.

Sistem utvrđivanja broja ECTS kredita u zavisnosti od završene/stečene i obavljene prakse, utvrđuje se po posebnoj proceduri, saglasno zakonu, drugom propisu ili aktu Fakulteta.

Dozvoljeno je da studenti mogu i individualno obaviti stručnu praksu u subjektima iz prethodnog stava, na osnovu uputa, odnosno zamolnice Fakulteta.

Fakultet može organizovati i druge oblike stručne prakse kao što su:

- uključivanje studenata u odgovarajuće istraživačke projekte,
- rad na kongresima, seminarima i drugim manifestacijama,
- stručne ekskurzije i slično.

Odluku o priznavanju oblika iz stava 3 ovog člana kao dijela obavezne stručne prakse, donosi dekan.

Stručna praksa je sastavni dio studijskog programa i njeno uspješno obavljanje je uslov za pristupanje odbrani završnog rada.

Student koji je tokom prethodnog školovanja/studiranja uspješno obavio odgovarajuću stručnu praksu ili je samostalno obezbijedio njeno obavljanje, može biti oslobođen ove obaveze, na lični zahtjev.

Student je dužan da o ranije obavljenoj stručnoj praksi priloži Fakultetu odgovarajuću potvrdu, odnosno uvjerenje subjekta u kojem je praksa obavljena.

Odluku o oslobađanju iz prethodnog stava ovog člana donosi dekan.

3.Sprovođenje prakse

Član 3

Stručna praksa se, po pravilu, obavlja u organizacijama sa kojima Fakultet ima zaključen ugovor o poslovnoj saradnji i/ili ugovor o sprovođenju stručne prakse.

Stručna praksa se, po pravilu, sprovodi u šestom semestru za studente osnovnih akademskih studija, odnosno osmom/drugom/ semestru za studente postdiplomskih specijalističkih studija, i u četvrtom semestru master studija (i u kombinaciji sa istraživačkim radom), pri čemu se vodi računa da studenti ne budu oštećeni za dio nastavnih aktivnosti koji se odnosi na predavanja, vježbe i kolokvijume.

Sprovođenje prakse je moguće i tokom ljetnje pauze.

Iz opravdanih razloga praksu je moguće obaviti i kasnije.

Koordinator studentske prakse upućuje studente u ustanovu ili preduzeće u kojoj/em će odraditi praksu.

Student može sam odabrati ustanovu/preduzeće u kojoj/em želi obavljati praksu, ali koordinator to mora odobriti.

Studentsku praksu moguće je odložiti jedino u slučaju bolesti za što je potrebna ljebarska potvrda, odnosno u slučaju drugih nepredviđenih okolnosti i situacija kada je potrebno odobrenje Dekana.

Studenti na praksi imaju dva mentora koji prate i evaluiraju njihov rad:

1/jednog iz ustanove/preduzeća, a **2/**drugi je akademski mentor, nastavnik Fakulteta.

Praksa se obavlja prema unaprijed zadanom i razrađenom programu.

4. Trajanje stručne prakse

Član 4

Stručna praksa organizuje se i sprovodi u trajanju u zavisnosti od specifičnosti svakog studijskog programa posebno, ocjene o potrebnom vremenu da se studenti stručno osposobe u za to neophodnoj mjeri i da upotpune svoja stečena teorijska znanja, kao i od mogućnosti i kapaciteta subjekta u kome se stručna praksa sprovodi.

Dekan Fakulteta u saradnji sa subjektom kod koga se sprovodi praksa, donosi posebnu odluku o trajanju stručne prakse.

5. Utvrđivanje rasporeda stručne prakse

Član 5

Raspored obavljanja prakse utvrđuje Dekan, najmanje 15 dana prije njenog započinjanja.

III – KOORDINATOR

Član 6

Praksu između Fakulteta i ustanove/preduzeća u kojoj se praksa obavlja koordinira koordinator.

Zadaci koordinatoru su:

- iznalaženje ustanove/preduzeća prikladnih za obavljanje prakse;
- anketiranje studenata o njihovim sklonostima i preferencijama vezanim za obavljanje prakse;
- plasiranje studenata u ustanovu/preduzeće gdje će obavljati praksu;

→povezivanje studenata s mentorom na Fakultetu i ustanovi/preduzeću gdje će obavljati praksu.Oba mentora prate rad studenta;

→pomoć pri osiguranju potrebnih uslova umjestu gdje se praksa odvija;

→iznalaženje novih rješenja u slučaju problema.

Kordinator može biti lice iz sastava akademskog osoblja stalno zaposlenog ili honorarno angažovanog/ docent, vanredni ili redovni profesor/ ili lice iz stručnog osoblja/saradnik u nastavi / Fakulteta.

IV – AKADEMSKI MENTOR PRAKSE

Član 7

Akademski mentor prati rad studenta tokom prakse od strane Fakulteta.Odgoornost mentora je:

→konsultacije sa studentom vezane za ciljeve i odvijanje prakse;

→izrada plana rada na praksi (zajedno sa studentom i mentorom u ustanovi/preduzeću);

→nadgledanje odvijanja studentske prakse;

→stupanje u kontakt sa mentorom u ustanovi/preduzeću najmanje jedanput tokom prakse;

→rješavanje problema do kojih može doći tokom prakse;

→evaluacija studentskog rada tokom prakse (zajedno sa mentorom u ustanovi/preduzeću).

Akademskom mentoru prakse pomoć pruža i saradnik u nastavi, a izuzetno, u naročito opravdanim slučajevima / duže odsustvo, bolest i sl./ istog može zamijeniti i saradnik u nastavi sa akademskom titulom magistra nauka ili ekvivalentnu titulu.

V – MENTOR U USTANOVI/PREDUZEĆU

Član 8

Mentor u ustanovi/preduzeću koordinira i prati rad studenta za vrijeme njihovog boravka u instituciji u kojoj se odvija praksa.Odgovornost mentora je:

- izrada plana rada na praksi (zajedno sa studentom i mentorom Fakulteta);
- koordinacija odvijanja prakse u ustanovi/preduzeću i upoznavanje studenta s njim/njom;
- nadgledanje odvijanja studentske prakse;
- stupanje u kontakt sa akademskim mentorom prema potrebi;
- rješavanje problema do kojih može doći tokom prakse;
- evaluacija studentskog rada tokom prakse (zajedno sa mentorom Fakulteta).

Mentor u ustanovi/preduzeću može biti rukovodilac ustanove/preduzeće ili lice koje ovaj ovlasti /zamjenik, pomoćnik, rukovodilac određenog resora, službe, odjeljenja, sekretarijata ili drugog organizacionog oblika/.

VI – STRUČNA PRAKSA PREMA STATUSU STUDENTA

Član 9

Stručna praksa je obavezna za redovne studente u vremenskom trajanju predviđenom planom i programom stručnog studija, u skladu sa posebnom odlukom Dekana Fakulteta. Tokom odvijanja prakse student mora ispuniti sljedeće obaveze:

- definisati plan rada na praksi u dogovoru sa mentorima;
- obavljati savjesno poslove i zadatke na praksi;
- redovno podnositi izvještaje o odvijanju prakse.

Član 10

Stručna praksa je obavezna i za vanredne studente, ali se modalitet odvijanja prakse prilagođava vremenskim mogućnostima studenata i redovnim poslovima koje inače obavlja. Modalitet odvijanja prakse student je dužan urediti sa koordinatorom i akademskim mentorom.

VII – MJESTO ODRŽAVANJA STRUČNE PRAKSE

Član 11

Mjesto održavanja prakse predlaže koordinator prakse prema dogovoru sa ustanovom/preduzećem u kojima će se stručna praksa obavljati.

Student može predložiti koordinatoru stručne prakse mjesto održavanja stručne prakse.

Stručna praksa može se dijelom ili u cjelosti odraditi i u inostranstvu.

VIII – PROGRAM PRAKSE

Član 12

Program prakse izrađuje student sa mentorom prakse prema dogovoru sa ustanovom/preduzećem u kojima će se stručna praksa obavljati.

Programom prakse se utvrđuju problemska pitanja i zadaci koji su sadržaj stručne prakse, te vrijeme i mjesto održavanja stručne prakse.

IX – PRIJEM STUDENATA

Član 13

Prijem studenata na praksu na mjestu održavanja stručne prakse obavlja predstavnik ustanove/preduzeća na osnovu „Uputa za stručnu praksu“.

Fakultet će subjektu u kome se obavlja stručna praksa dostaviti spisak/pregled studenata, koji sadrži:

- naziv studijskog programa,
- redni broj,
- ime, ime jednog roditelja i prezime studenta
- broj indeksa studenta.

Spisak/pregled iz prethodnog stava može sadržati i druge podatke o studentu, kao i podatke koje posebno zatraži subjekt kod koga se sprovodi stručna praksa.

X – OBAVEZE STUDENTA NA STRUČNOJ PRAKSI

Član 14

Student je dužan poštovati propise ustanove/preduzeća u kojem odrađuje stručnu praksu, te savjesno obavljati i izvršavati poslove i zadatke koji su im povjereni a koji su u djelokrugu unaprijed definisanog plana rada, odnosno poslova i zaduženja studenta.

U slučaju opravdanih razloga prekida tokom stručne prakse student obavještava mentore i koordinatore stručne prakse. Nastavak obavljanja stručne prakse odredit će koordinatore stručne prakse.

Student je obavezan da uredno vodi dnevnik stručne prakse.

Tačnost podataka unijetih u dnevnik stručne prakse, ovjerava mentor imenovan u organizaciji, svojim potpisom.

Student je dužan da se toku obavljanja stručne prakse odnosi prema imovini organizacije sa pažnjom dobrog domaćina, da se ophodi prema zaposlenima u preduzeću sa uvažavanjem i da svojom pojavom i ponašanjem doprinosi ugledu Fakulteta.

XI – IZVJEŠTAJ MENTORA O OBAVLJENOJ STRUČNOJ PRAKSI

Član 15

Nakon uspješno obavljene stručne prakse akademski mentor i mentor u ustanovi/preduzeću ispunjavaju odvojene izvještaje o praksi prema standardnom obrascu izvještaja. Izvještaji oba mentora smatraju se potvrdom obavljen prakse.

XII – IZVJEŠTAJ O STRUČNOJ PRAKSI

Član 16

Studenti su dužni akademskom mentoru podnijeti izvještaj o stručnoj praksi.

Studenti će podnijeti izvještaj na obrascu o odvijanju prakse prema određenom formatu i okvirnom sadržaju „Izvještaj o praksi“.

Izvještaj, odnosno seminarski rad mora biti napisan u dogovoru sa akademskim mentorom na najmanje 5 stranica formata A-4, fontom slova 12, ne računajući priloge tablice i grafikone.

Izvještaj o stručnoj praksi predaje se akademskom mentoru u štampanom i elektronskom obliku.

XIII – OCJENA STRUČNE PRAKSE

Član 17

Izvještaj o stručnoj praksi student predaje akademskom mentoru stručne prakse na osnovu čega ga voditelj stručne prakse ocjenjuje „uspješno“ ili „neuspješno“ ocjenom.

Kada je student ocijenjen „neuspješnom“ ocjenom mora predati novi izvještaj o stručnoj praksi.

XIV – PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 18

Student ne može pristupiti odbrani završnog/diplomskog rada bez „uspješno“ ocijenjenog izvještaja o stručnoj praksi što se upisuje u evidencioni list/karton studenta i u indeks, ukoliko u istom /indeksu/ takva rubrika postoji.

Do konstituisanja posebne službe ili druge organizacione jedinice za sprovođenje stručne prakse studenata, poslove iz njene nadležnosti obavljaće Studentska služba i sekretar Fakulteta.

U odnosu na studente PSS/Postdiplomskih specijalističkih studija, ovaj Pravilnik će se primjenjivati nakon akreditacije i dobijanja licence za realizaciju postdiplomskih specijalističkih studija.

Član 19

Ovaj Pravilnik će se objaviti na oglasnoj tabli Fakulteta.

XV – STUPANJE NA SNAGU

Član 20

Ovaj Pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja.

PREDSJEDNIK VIJEĆA,

D e k a n

Prof. dr Milenko Radoman

I - PRAKTIČNA NASTAVA I PRAKSA

Sastavni dio Osnova programa VI semestra na osnovnim akademskim studijama, odnosno VIII semestra / odnosno drugog/ semestra na postdiplomskim specijalističkim studijama Fakulteta za poslovni menadžment-Bar, čine nastavni programi studija po smjerovima :

1. Menadžment u finansijskom poslovanju
2. Menadžment u carini, špediciji i osiguranju
3. Menadžment u poslovno-civilnoj bezbjednosti
4. Poslovna psihologija.

Praktična nastava i praksa su dio nastavnog procesa VI semestra studija na osnovnim akademskim studijama, odnosno VIII semestra na postdiplomskim specijalističkim studijama, tokom kojih je studentima omogućeno da stečena teorijska znanja u I i II godini , ako i u III godini studija mogu uspješno da primjenjuju u praksi i praktičnom radu.

U realizaciji programa praktične nastave i prakse VI , odnosno VIII semestra studija na Fakultetu , na svim odsjecima i smjerovima postoje različiti načini i oblici kojima se omogućuje postizanje svih planiranih ciljeva tokom jedne studijske godine.

Praktična nastava i praksa, kao obavezan oblik studiranja osnovnih studija, traje jedan, odnosno VI ili VIII semestar .

Praktična nastava i praksa primjenjuju se na svim odsjecima i smjerovima Fakulteta u skladu sa nastavnim programima i drugim specifičnostima pojedinih studijskih programa.

U toku VI, odnosno VIII semestra praktična nastava se obavlja za studente svih odsjeka i smjerova u preduzeću ili ustanovi sa kojom je potpisan ugovor o obavljanju prakse.

Student po pravilu sam bira nastavnika -mentora koji predaje na Fakultetu .Mentor za praksu može biti svaki angazovani nastavnik Fakulteta.

U toku VI, odnosno VIII semestra praksa se obavlja u trajanju **od najmanje 320 sati**, a prema Osnovnom programu praktične nastave i prakse VI, odnosno VIII semestra Fakulteta "

Cilj prakse je da se steknu dodatna praktična znanja i vještine iz određene stručne oblasti.

Studente u VI, odnosno VIII semestru vodi nastavnik-mentor.

Pri tome nastavnik-mentor ima punu autonomiju i slobodu djelovanja u skladu sa programom nastavnih predmeta od I do III, odnosno IV godine studija relevantnih za svaki odsjek i smjer.

U izradi Plana prakse - određivanje cilja i predmeta praktične edukacije, student-praktikant gdje obavlja praksu daje prioritet problematici koja je najbliža profilu odsjeka i smjera, u okviru koga izvodi praksu i podnosi pismene izvjestaje, na osnovu kojih piše projektni dnevnik .

Student-praktikant u toku izvođenja prakse i praktičnog rada vodi urednu evidenciju o svojim aktivnostima u formi Dnevnika rada, a prema sadržaju i smjernicama datih od strane mentora .

II - TEHNIKE I PROCEDURE PRAKSE VI, ODNOSNO VIII SEMESTRA

Na Fakultetu osposobljavaće se studenti za kreativne i savremene tržišne tokove poslovanja.

Nastavnici, stručni saradnici i uspješni menadžeri iz prakse, koja će se kao obavezan oblik osnovnih akademskih studija obavljati neposredno u nekoj od domaćih ili inostranih kompanija, uz mentorski rad, omogućiće sticanje potrebnih vještina kroz nastavne planove i programe koncipirane po uzoru na najpoznatije fakultete zemalja Evropske unije, SAD i Japana.

Bitno je da u VI, odnosno VIII semestru, kroz studije prakse - praktičnog rada, kao okosnicu stručne edukacije, student spozna da rad garantuje uspjeh.

Da bi u VI, odnosno VIII semestru studija student valjano obavljao praksu, prema programu studija Fakulteta , mora proći kroz proces praktične edukacije, i to:

1. Proces prakse, praktičnog rada u svojstvu studenta praktikanta;

Ovaj proces sastoji se od 4 faze obaveznih aktivnosti u odabranom subjektu za praktično obrazovanje:

I faza - Uvođenje studenta - praktikanta ,

II faza - Prakticna edukacija i praksa,

III faza - Obrada podataka i analiza dobijenih rezultata,

IV faza - Integralni (završni) projektni rad.

Činjenice ukazuju da rezultati rada do kojih student dođe prilikom obavljanja praktične edukacije - prakse, mogu da imaju praktičan značaj. Takođe, rezultati do kojih student dođe u procesu prakse, mogu imati i istraživački karakter.

I FAZA

I.1.UVOĐENJE STUDENATA- PRAKTIKANATA U SUBJEKT RADI IZVOĐENJA PRAKSE

1. KORAK

Izbor preduzeća/ustanove radi izvođenja prakse

a) Odabrani subjekt treba da bude pravno lice: privredni ili vanprivredni subjekt.

b) Subjekt za praktično obrazovanje biraju:

→studenti,

→nastavnici i stručni saradnici Fakulteta,

→zajednički, svi učesnici u praktičnoj nastavi i praksi.

→menadžment Fakulteta.

c) Mentora za izvođenje prakse određuju:

→menadžment Fakulteta, u saradnji sa nastavnikom ili stručnim saradnikom.

2. KORAK

Zaključivanje ugovora o međusobnim pravima i obavezama između Fakulteta i izabranog subjekta radi izvođenja prakse.

Ugovorom se regulišu međusobni odnosi između ugovorenih strana, kao i prava i obaveze: mentora Fakulteta, mentora subjekta i studenta-praktikanta.

Ugovorom se definiše i vrijeme boravka studenta-praktikanta u subjektu za izvođenje izvođenja prakse (datum početka i završetka prakse), koje treba da bude usklađeno sa zahtjevima i interesima studenta, Fakulteta i subjekta u kome se praksa sprovodi.

Postupak zaključivanja ugovora u nadležnosti je Fakulteta i subjekta u kome se sprovodi praksa.

3. KORAK

Posmatranje (opservacija) studenata-praktikanata u toku cjelokupnog procesa rada, proizvodnje/usluga i ostalih aktivnosti u subjektu za sprovođenje prakse.

Tokom cjelokupnog procesa rada u sistemu obavljanja prakse, student-praktikant, u svojstvu volontera, metodom posmatranja (opservacija), na osnovu svoje lične inicijative i uz konsultacije sa mentorom, dolazi do slobodnih ocjena, procjena i zaključaka o funkcionisanju ukupnog poslovanja subjekta za sprovođenje prakse. Pri tome, student-praktikant posebnu pažnju obraća na poslovnu kulturu u samom subjektu, kao na primjer:

- poslovno ponašanje,
- poslovno komuniciranje i pravila komuniciranja,
- način komuniciranja između zaposlenih različitog ranga i nivoa,
- poslovni izgled,
- kulturu govora,
- poslovnu etiku,
- poslovni moral, i naročito
- poslovnu tajnu

Student-praktikant svoju pažnju usmjerava i na nivo higijene poslovnih prostorija u subjektu .

Po nalogu mentora, student-praktikant u svojstvu volontera obavlja pojedinačne i konkretne zadatke, u pojedinim organizacionim cjelinama, bez obzira na princip organizovanja subjekta (funkcionalni, predmetni, teritorijalni ili kombinovani). U pojedinim organizacionim službama, student-praktikant provodi onoliko vremena koliko mu odredi mentor koji mu istovremeno dodeljuje pojedinačne poslove i radne zadatke, o čemu mentoru podnosi pismene izvještaje.

Ukupno sagledavanje problematike, uz konsultacije sa mentorom , omogućuje studentu-praktikantu da stekne ukupan utisak o subjektu za sprovođenje prakse, na osnovu čega postaje osposobljen da uz saglasnost mentora uđe u drugu fazu svojih aktivnosti - u proces praktične edukacije.

II FAZA

II.1.PRAKSA I PRAKTIČNA EDUKACIJA

4. KORAK

Izrada plana za praksu i praktičnu edukaciju

Na samom početku ove faze u subjektu za sprovođenje prakse potrebno je da student-praktikant sačini **plan** za realizaciju prakse.

Plan treba da sadrži:

- formulaciju problema - određivanje cilja i predmeta za praktičnu edukaciju, pri čemu student- praktikant prioritet daje problematici koja je najbliža profilu u okviru koga izvodi praksu i piše projektne radove,
- metode prikupljanja podataka,
- metode obrade i analize podataka,
- potrebno vrijeme za praktičnu edukaciju,
- izradu integralnog (završnog) projektnog rada.

5. KORAK

Formulisanje cilja i predmeta praktične edukacije

Student-praktikant obavlja praksu u subjektu za sprovođenje prakse u onom obimu u kojem mu izabrani subjekt pruža za to mogućnost, s obzirom na njegovu veličinu, razvijenost poslovnih funkcija, zastupljene djelatnosti i njihova obilježja, način i nivoe organizovanja, složenost poslova i radnih zadataka zaposlenih i drugo. Dakle, student-praktikant, sarno u okvirima realnog ambijenta koji postoji u datom subjektu, obavlja sve svoje aktivnosti aplicirajući pri tome one smjernice (opšte i uže) iz Osnova programa praktične nastave i prakse koje su karakteristične za konkretni subjekt.

Nikako pri tome ne treba ulaziti u šira teorijska razmatranja. Eventualni dijalog moguće je voditi jedino sa nastavnikom-mentorom.

Takođe, bitno je određenje da student-praktikant u postojećim uslovima obavlja praksu iz užih oblasti karakterističnih za izabrani profil koji se ogleda u nastavnom planu i programu odgovarajućeg studijskog programa, odnosno smjera.

To zapravo znači da student-praktikant najčešće neće imati potrebu da u svojim aktivnostima:

- Na prikupljanju relevantnih podataka, njihovoj obradi i analizi, pisanju projektnog rada i drugo, koristi sve smjernice . Koristiće samo smjernice koje će mu biti neophodne da razriješi formulisane probleme, definisane utvrđenim zadacima i ciljevima subjekta gdje obavlja praksu;

- Student-praktikant treba da postavi **cilj** praktične edukacije. Formulisanje cilja edukacije vrši se na bazi vlastitih saznanja stečenih u I / prvoj/ fazi edukacije i zadatka koji student-praktikant dobije od mentora;

- Student-praktikant, prije nego što formulise cilj i predmet praktične edukacije, pristupa preliminarnom sakupljanju podataka koji treba da mu pomognu u formulaciji problematike praktične edukacije.

Za skupljanje podataka koriste se slijedeći izvori:

- Rezultati prethodnih saznanja u I /prvoj/ fazi edukacije;
- Teorijska i stručna literatura koja se odnosi na problematiku blisku subjektu;
- Razgovori sa stručnjacima u subjektu ili izvan, kao i konsultacije koje student-praktikant obavlja sa mentorom.

Preliminarno sakupljanje podataka, ako se sprovodi u ovakvoj formi, olakšava formulaciju problematike i može da predstavlja ulazak u više faze spoznaje.

Student-praktikant, prije nego što prihvati zadatak i odredi ostale elemente plana praktične edukacije, treba da izvrši verifikaciju problema, odnosno predmeta edukacije.

Ovaj postupak student-praktikant obavlja, konsultujući mentora i izvore informacija, koji mu mogu olakšati postupak formulacije predmeta edukacije.

III FAZA

3.1.OBRADA PODATAKA I ANALIZA DOBIJENIH REZULTATA

6. KORAK

Obrada podataka

Po završetku II / druge / faze i izvršenog prikupljanja podataka pristupa se obradi podataka.

Obradu podataka obavlja student-praktikant uz potrebne konsultacije koje dobije od mentora.

Obrada podataka, između ostalog, odnosi se i na:

- Dostupnu dokumentaciju;

- Relevantnu dokumentaciju za sve ostale djelatnosti u subjektu za edukaciju;
- Razne kalkulativne metode i ekspertske ocjene.

• Od primarnih metoda student-praktikant pri prikupljanju podataka, a radi dobijanja potrebnih informacija, koristi i metodu anketiranja, odnosno intervjua u subjektu za praktičnu edukaciju.

7. KORAK

Analiza rezultata obradenih podataka

Poslije izvršene obrade prikupljenih podataka potrebno je interpretirati rezultate, što se prezentira izradom projektnog rada.

Na kvantifikaciji svih relevantnih rezultata obradenih u analizi postojećeg stanja neposredno učestvuje student-praktikant uz stalne konsultacije sa mentorom.

To je istovremeno i završni dio svih aktivnosti studenta-praktikanta u svom praktičnom radu koji je obavljao u izabranom subjektu. Praksa je uspješno obavljena tek kada se prezentiraju obrađeni rezultati postojećeg stanja poslovanja i dostignutog nivoa razvoja subjekta u kome je izvedena praktična edukacija. Mentor poslije obavljene prakse, analizirajući cjelokupni nivo aktivnosti studenta - praktikanta, daje završnu ocjenu.

IV FAZA

4.1. INTEGRALNI (ZAVRŠNI) PROJEKTI RAD

8. KORAK

Izrada integralnog (završnog) projektnog rada

Sagledanu problematiku student-praktikant obrađuje u formi pisanog rada po obrascu: **PRAKSA – PROJEKTI RAD - TEMA:** Analiza postojećeg stanja u dijelu subjekta za praktično obrazovanje u kome je obavljena praksa.

U formulaciji Naslova tačno naznačiti naziv subjekta za praktično obrazovanje i naziv djelatnosti (oblasti, funkcije, sektora rada) u kome se obavljala praksa.

Ako u jednom subjektu za sprovođenje prakse istovremeno dva ili više studenta-praktikanta obavljaju praksu, u različitim dijelovima subjekta (sektor, služba ili drugo), onda je

obaveza svakog studenta - praktikanta da sam kao pojedinac uradi integralni (završni) projektni rad uz konsultacije se nastavnikom- mentorom.

Uz prijedlog radnog naslova i sadržaja projektnog rada student-praktikant navodi izvore podataka koje namjerava da koristi pri obradi teme i izradi rada. Nakon što mu odobri temu, nastavnik-mentor upućuje studenta-praktikanta na način obrade, dodatnu literaturu i obim rada. Očekivani obim projektnoga rada je od 15 do 20 stranica formata A4. Tokom izrade rada student-praktikant u određenim terminima obavlja konsultacije na Fakultetu , a može kontaktirati mentora i preko e-maila.

Struktura integralnog (završnog) projektnog rada:

Naslovna strana sadrži osnovne podatke (naziv Fakulteta, logo, studijski program/smjernik; naslov projektnog rada, ime i prezime nastavnika-mentora, datum predaje rada, mjesto za ocjenu, ime i prezime studenta-praktikanta i broj indeksa); sadržaj - daje uvid u stranice rada na kojima se nalaze naslovi i podnaslovi; uvod - sadrži osnovne napomene o problematici koja se obrađuje u radu, način obrade problema i strukturu rada; razrada teme - predstavlja kombinaciju teorijskih i praktičnih znanja stečenih tokom prakse; zaključak - ukratko treba prikazati rezultate i saznanja do kojih se u radu doslo; izvori podataka i literatura.

9.KORAK

Sistem ocjenjivanja integralnog (završnog) projektnog rada

Projektni rad se ocjenjuje slovno i opisno, i to:

Ocjena A – odličan, bodova: 91 - 100,

Ocjena B – Vrlodobar, bodova: 81- 90

Ocjena C – Dobar, bodova: 71 – 80

Ocjena D - Zadovoljava, bodova: 61 - 70

Ocjena E – Dovoljan, bodova: 51 - 60

Ocjena F – Nedovoljan F, bodova: manje od 51.

Ocjena se upisuje:

→na naslovnu stranu projektnog rada,

→na odgovarajuću stranu indeksa studenta, ukoliko takva rubrika postoji

→u evidencioni list /karton/ studenta.

10.KORAK

Procedure do dobijanja sertifikata, odnosno uvjerenja.

Poslije obavljene prakse student predaje nastavniku-mentoru integralni (završni) projektni rad.

Rad treba da bude urađen prema datim uputstvima i utvrđenoj metodologiji. Ocijenjen projektni rad student preuzima od nastavnika mentora i dostavlja ga Službi za praksu studenata. Služba ocijenjeni rad dostavlja odgovarajućoj Katedri na verifikaciju. Služba verifikovani rad dostavlja Studentskoj službi, koja ovaj arhivira u personalni dosije studenta.

Projektni rad koji ne prođe verifikaciju vraća se studentu i mentoru na doradu.

Poslije verifikacije projektnog rada studentu se izdaje Sertifikat, odnosno uvjerenje o uspješno obavljenoj praksi. Sertifikat, odnosno uvjerenje izdaje Sluzba za praksu studenata.